

กลุ่มภารกิจจดหมายเหตุและสารนิเทศท้องถิ่น

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยแม่โจ้ NORTH CLIPPING 2558/00038

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
ไทยนิวส์	- 6 ม.ค. 2557	44	15801	5

มรดกกล้วยขาว

พญานาค

พญานาค หรือ นาค เป็นอมนุษย์ที่มีอยู่ในความเชื่อในภูมิภาคเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในภาพลักษณ์โดยรวมเป็นงูขนาดใหญ่มีหงอนสีทอง ตาสีแดง ศีรษะหรือหัว มีตั้งแต่เศียรเดียว สามเศียร ห้าเศียร เจ็ดหรือเก้าเศียรตามระดับชั้นตระกูล กล่าวคือ นาคตระกูลธรรมดาจะมีเศียรเดียว ตระกูลสูงขึ้นไปจะมีสามเศียร ห้าเศียรและเก้าเศียรจนระดับสูงสุดจะมีเศียรถึงพันเศียร มีเกล็ดคล้ายปลาซึ่งมีหลายสีตามสายตระกูล ได้แก่ สีทอง สีเขียว สีรุ้งและสีดำ

การเกิดของนาค เกิดได้สี่แบบคือ เกิดจากไข่ (อณฑโยนิ) เกิดจากครรภ์ (ชลัพพูโยนิ) เกิดจากเหงื่อโคล (สังเสทโยนิ) และเกิดเป็นตัวเป็นตนด้วยผลแห่งกรรมโดยไม่ต้องมีพ่อแม่ (โอปปาติกะ)

เผ่าพันธุ์วงศ์ตระกูลของพญานาคมียู่ ๔ ตระกูลใหญ่ คือ ตระกูลวิรูปกษนาคราช ตระกูลเอราปถนาคราช ตระกูลฉัพพยาปุตตนคราช และตระกูลกัณหาโคตมหนาคราช แต่ละตระกูลมีสีเกล็ดที่แตกต่างกันไป คือ ตระกูลวิรูปกษนาคราชมีเกล็ดสีทอง ตระกูลเอราปถนาคราชเกล็ดสีเขียว ตระกูลฉัพพยาปุตตนคราชเกล็ดสีรุ้ง และตระกูลกัณหาโคตมหนาคราชมีเกล็ดเป็นสีดำ

ที่อยู่อาศัยของพญานาคมักพญามิอยู่ใต้บาดาลที่เรียก "นาคพิภพ" ซึ่งอยู่ลึกลงไปใต้ผืนดินอย่างน้อย ๑ โยชน์ ทั้งนี้อาจ

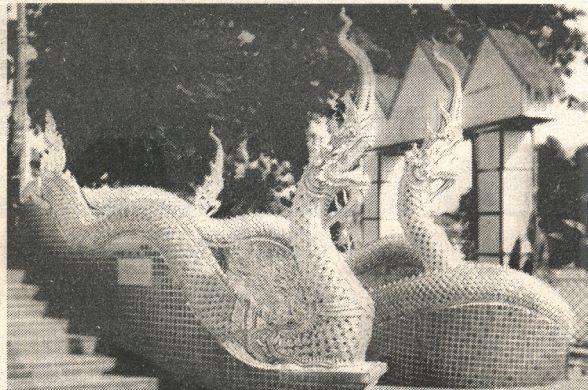

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
ไทยนิวส์	- 6 มี.ค. 2557	44	15801	3

มนุษย์ประเภทนี้มีคุณสมบัติพิเศษ ทั้งด้านการเนรมิตรแปลงกายและการใช้พิษสง การแปลงกายโดยเฉพาะแปลงกายเป็นมนุษย์พญานาคสามารถแปลงกายมาใช้ชีวิตกับมนุษย์ได้ ยกเว้น เวลาเกิด เวลาตาย นอนหลับ ร่วมเพศ และเวลาลอกคราบ ซึ่งการแปลงกายก็จะขึ้นอยู่กับประเภทของพญานาคอีก คือพญานาคประเภทหนึ่งแปลงกายได้เฉพาะบนบก เรียกว่า “ถลชะ” และพญานาคประเภทแปลงกายในน้ำที่เรียกว่า “ชลชะ” ส่วนพิษสงนั้นพญานาคสามารถทำอันตรายผู้อื่นด้วยพิษถึง ๖๔ ชนิด และมีการพันพิษตามกาลเวลา กล่าวคือ ตามความเชื่อของล้านนามีพญานาคตนหนึ่งชื่อ “วิสสติ” มีผิวสีเข้มคราม ลำตัวยาวใหญ่กระหวัดรัดโลกไว้ พอถึงวันและเวลาตามกำหนดจะชูคอขึ้นพันพิษลงสู่พื้นโลก ทำให้เกิดผลร้ายบังเกิดแก่มนุษย์ที่ประกอบกิจกรรมในช่วงวันเวลานั้น ๆ คือในวันขึ้น ๔ ค่ำและขึ้น ๑๐ ค่ำ พญานาคพันพิษในเวลากลางคืน โบราณจึงห้ามแต่งงานเพราะจะทำให้เกิดร้างลาภกัน ในวันขึ้น ๔ ค่ำและขึ้น ๑๕ ค่ำ พญานาคจะพันพิษในเวลากลางวัน ห้ามทำการมงคล วันแรม ๓-๔ ค่ำและวันเดือนดับ พญานาคจะพันพิษในเวลากลางวันอีกครั้ง จึงไม่ควรสร้างบ้านใหม่ ไม่ควรออกเดินทาง ไม่ควรปลูกพืชผลเพราะจะเกิดความเสียหายตามมา

ด้านความเชื่ออื่นๆ ชาว
ล้านนาเชื่อว่านาคมีบทบาทด้าน
การรักษาแผ่นดินและนาคเป็นผู้
ให้น้ำ ในการกระทำกิจกรรมใด ๆ
บนแผ่นดินจะต้องนึกถึงพญา
นาค เช่น การไถนา การขุดหลุม
เสาเรือนจะมีตำราระบุวิธีปฏิบัติให้
สอดคล้องกับการหันเศียรของ
พญานาค การสร้างบ้านต้องทำ

พิธีขอที่ดินจากพญานาค หรือการทำเกษตรกรรมต้องมีพิธีชุานาคเป็นประจำ และในแต่ละปีก็มีความเชื่อกันทั่วไปเกี่ยวกับการทำนายเรื่อง “นาคให้น้ำ” ถ้าปีไหนจำนวนนาคให้น้ำหลายตนปีนั้นจะแห้งแล้งแต่ปีไหนนาคให้น้ำตัวเดียวหรือจำนวนน้อย น้ำจะมากซึ่งจะช่วยให้ชาวโลกเตรียมตัวในการทำเกษตรได้อย่างเหมาะสม

สำหรับคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนาในพุทธตำนานกล่าวถึงนาคตนหนึ่งชื่อ “มูจลินท์” ขึ้นจากสระมาขนดกายรอบพระเจ้า พร้อมแผ่พังพานเหนือเศียรพระพุทธองค์เพื่อคุ้มภัย ครั้งเมื่อทรงเสวยวิมุตติสุขอยู่ที่สระมูจลินท์หลังตรัสรู้ได้ ๔ สัปดาห์ นอกจากนี้ในแง่ของปรัชญานาคเป็นสิ่งเชื่อมต่อระหว่างโลกมนุษย์กับสรวงสวรรค์ ดังจะเห็นได้จาก ความเชื่อเรื่อง “บันไดนาค” ที่ได้จากตอนที่พระพุทธเจ้าเสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เหล่าเทวดาได้เนรมิตรบันไดแก้วมณีสวรรค์โดยมีพญานาคสองตนเอาหางพันบนบันไดไว้ในโอกาสนั้น ดังที่ได้กล่าวมาจะเห็นได้ว่าพญานาคเป็นสิ่งที่ยิ่งใหญ่และทรงพลังอำนาจตามคตินิยมของคนในแถบเอเชียใต้และเอเชียอาคเนย์ตลอดถึงคนไทย จึงเป็นเหตุให้ภาพของนาคปรากฏในรูปของศิลปกรรมทั้งในงานจิตรกรรม ประติมากรรม และหัตถกรรม โดยเฉพาะตามอาคารที่เป็นปราสาท ราชวังของสถาบันกษัตริย์ และศาสนสถาน ไม่ว่าจะเป็นบันไดนาค นาคทนต์ และสัตตภัณฑ์ เป็นต้น อย่างที่เราท่านพบเห็นกันโดยทั่วไป.

สนั่น ธรรมธิ

สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่